STANDARDE ŞI REGLEMENTĂRI PRIVIND INTEGRITATEA PROFESIONALĂ A FUNCȚIONARILOR PUBLICI

Carolina MACOVEȚCHI

În Republica Moldova, integritatea funcționarilor publici şi a demnitarilor constituie un subiect abordat prin prisma diferitelor criterii de apreciere, metode şi măsuri de intervenţie în asigurarea

acestei integrităţi, precum şi metodele, măsurile şi procedurile aplicate, în cazul încălcării acestui deziderat de către persoanele vizate. Per ansamblu, integritatea unui funcţionar public sau a unui demnitar reprezintă un imperativ urmărit de orice autoritate sau instituţie publică, aceasta conducând sigur la realizarea principiilor democratice de conducere a unui stat, precum şi la asigurarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor.

Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, „integritatea" reprezintă însuşirea de a fi sau de a rămâne intact, integru, onest, cinstit, corect, incoruptibil [1]. Prin urmare, este genul de virtute, care înglobează o serie de trăsături morale ale unei persoane. Este percepută ca sentiment al demnităţii, dreptăţii şi conştiinciozităţii, care serveşte drept călăuză în conduita omului.

Astfel, integritatea reprezintă acţiunea bazată pe un set de principii consistente, solide. Poate fi considerată etalonul unei persoane, al unei organizaţii, instituţii sau chiar al unei întregi naţiuni. Este unitatea de măsură pentru încredere, competenţă şi profesionalism. Elemente-cheie, pentru un nivel ridicat al integrităţii, sunt considerate a fi profunzimea acestor principii şi adeziunea fiecărui om la acest set de principii. Prin urmare, o persoană nu poate fi „integră pe jumătate", integritatea unei persoane se poate proba cu referire la întreaga sa activitate, și nu doar la anumite situații (perioade). Dacă persoana n-a avut un comportament corect și onest într-un anumit moment, el nu îl va dobândi nici în următoarea perioadă. Altfel spus: ori ești integru, ori nu ești; ori ai, ori nu ai această calitate.

În activitatea sa, funcţionarul este ghidat de o serie de principii şi norme de conduită. Funcţionarii publici trebuie să respecte normele prevăzute de Codul de conduită şi atunci când se găsesc în anumite situaţii, în care este posibilă încălcarea acestor norme, ei pot adopta diferite atitudini şi măsuri în vederea păstrării propriei integrităţi profesionale. Aceştia trebuie să aibă un asemenea comportament nu din teama de a nu fi sancţionaţi conform prevederilor legislative în vigoare, ci să aibă un comportament spontan, care să decurgă dintr-o conduită profesionistă conştientizată, interiorizată şi însuşită. Acest fapt poate să se întâmple, în mod spontan, doar atunci când normele

de conduită profesională sunt bine cunoscute de către funcţionarii publici, sunt respectate mai întâi din convingere, iar abia după aceea, din dorinţa de a nu cădea sub incidenţa legii şi de a nu fi sancţionaţi.

Luând în considerare experiența statelor dezvoltate și particularitățile cadrului juridic autohton, precum şi necesitățile de modificare și ajustare a acestuia, vom prezenta noțiunile principale privind integritatea profesională și alte tipuri de integrități. În acest sens, integritatea profesională este reglementată de: Legea privind evaluarea integrității nr. 325 din 23 decembrie 2013 [2]; Legea integrității [3]; Codul de conduită al funcționarului public [4]. Deci, conform art. 4, integritate profesională este capacitatea persoanei de a-şi exercita obligaţiile şi atribuţiile legale şi profesionale în mod onest, ireproşabil, dând dovadă de o înaltă ţinută morală şi maximă corectitudine, precum şi de a-şi exercita activitatea în mod imparţial şi independent, fără vreun abuz, respectând interesul public, supremaţia Constituţiei Republicii Moldova şi a legii. Conform Legii integrității – integritatea profesională presupune capacitatea *agentului public* [5] de a-şi desfăşura activitatea profesională în mod etic, liber de influenţă necorespunzătoare şi manifestări de corupţie, cu respectarea interesului public, a supremaţiei Constituţiei Republicii Moldova şi a legii. În literatura de specialitate, precum și potrivit Legii integrității, întâlnim și noțiunea de integritate instituțională, o novație în sistemul național de integritate, ce presupune integritatea profesională a tuturor agenților publici din cadrul entității publice, cultivată, controlată și consolidată de către conducător, precum și toleranță zero la incidentele de integritate admise de agenții publici, prin sancționarea lipsei de integritate profesională a acestora.

Pornind de la definițiile menționate anterior, observăm pe cât de larg este spectrul integrității, aceasta este prezentă în sectorul public, dar și are o mare influență asupra sectorului privat, și reprezintă acea însușire de a fi integru, cinstit, incorupt, intact, întreg, onest, perfect. Or, aceste calități sunt necesare, în primul rând, în exercitarea funcțiilor de către funcționarii publici/demnitari (agenții publici), precum și de către instituții în ansamblu, deoarece fără aceste calități practic instituția nu poate activa sau activează în mod incorect.

Succesul instituției publice este legat de îndeplinirea cu onestitate a atribuțiilor, obligațiilor subiecților și restricțiile legale privind statutul acestor subiecți depinde de gradul de responsabilizare a lor [6] .

Autorul studiului *Integritatea funcționarilor publici și a demnitarilor. Ghid metodic*, Ion Tipa, menționează că integritatea, de fapt, determină imaginea instituției, autorității în care activează funcționarii publici și demnitarii. Integritatea funcționarului public și a demnitarului, raportată la activitatea pe care o desfășoară, ar putea fi însușirea morală a îndeplinirii oneste a prevederilor legale de către un funcționar public sau demnitar din cadrul unei entități publice. În context, autorul menționează particularitățile integrității, și anume: a) integritatea funcționarului sau a unui demnitar vizează calitatea morală a acestora; b) integritatea se referă la îndeplinirea onestă, cinstită, incoruptă a prevederilor legale de către funcționarul public sau demnitar; c) integritatea funcționarului public și a demnitarului reprezintă, în același rând, reflecția responsabilității și răspunderii directe, fără echivoc, pe care și-a asumat-o odată cu acceptarea funcției publice sau a mandatului, după caz deținut [7].

Astfel, deducem că indiferent de domeniul de activitate, de fapt, integritatea este acea călăuză în promovarea principiilor democratice în cadrul unei societăți dezvoltate și a statului de drept. Nu putem nega faptul că Republica Moldova, fiind un stat tânăr democratic, nu a implementat acele norme de etică și integriste, drept exemplu sunt: Codul de conduită al funcționarului public, codurile de conduită sau regulamentele interne care există în cadrul oricărei instituții publice, codul deontologic al judecătorului, al procurorului, avocatului, colaboratorului poliției, codurile de etică în cadrul instituțiilor academice, codurile adoptate la nivelul întreprinderilor, proiectele elaborate (legea integrității). Însă, problema nu este atât în existența cadrului juridic favorabil care, de fapt, este în permanentă modificare, cât în cultura juridică, încrederea persoanelor în posibilitatea efectuării schimbărilor și, mai ales, în respectarea de către fiecare persoană indiferent de statut a integrității profesionale [8].

În concluzii constatăm că, chiar dacă principial atât cadrul legal privind standardele de integritate, cât și instrumentele strategice

anticorupție au fost adoptate la nivel local, asigurarea implementării, a aplicabilității și efectivității acestora este un proces mai complicat, care își datorează ineficacitatea „capacității insuficiente a instituțiilor, lipsei cunoștințelor și competențelor personalului, precum și lipsei de voință politică în cadrul structurilor de vârf ale instituțiilor.

În acest sens, este evidentă necesitatea imperioasă a consolidării activităților de prevenție și educație în sfera standardelor de integritate publică, atât în ceea ce privește funcționarii publici, dar și cetățenii, alături de întărirea instrumentelor administrative de combatere a corupției, condiții *sine qua non* ale succesului strategiilor și politicilor publice anticorupție.

Existența unei instituții independente responsabile de verificarea averilor, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate ale agenților publici poate fi un mecanism destul de eficient în prevenirea și combaterea corupției și a cazurilor de îmbogățire nejustificată în sectorul public. Însă condiția principală pentru buna funcționare a acestui mecanism este existența unei voințe politice reale, care, pe de o parte, să asigure toate condițiile necesare pentru realizarea acestuia, iar pe de alta, să creeze un sistem de contracarare a tuturor tentațiilor de ordin politic de a-l controla sau influența.

Referințe:

1. *Dicționar explicativ al limbii române*. [Accesat 10.08.2019] Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/integritate
2. *Legea nr. 325 din 23 decembrie2013 privind evaluarea integrității instituționale.* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 35-41. [Accesat 10.08.2019] Disponibil: http://lex.justice.md/md/351535/
3. Legea nr. 82 din 25 mai 2017 integrității. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 229-243. [Accesat 10.08.2019] Disponibil: http://lex.justice.md/md/370852/
4. Codul de conduită a funcționarului public. În: *Monitorul Oficial al Republicii Mol*dova, 2008, nr. 74-75. [Accesat 10.08.2019] Disponibil: http://-lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=327607
5. *Agent public* – persoană încadrată într-o entitate publică și care exercită o funcție publică, o funcție publică cu statut special, o funcție de demnitate publică, este angajată în cabinetul persoanei cu funcție de demnitate publică sau prestează servicii de interes public, precum și alesul local.

6. Suport de curs la disciplina integritatea profesională și politici anticorupție, Chișinău, 2016 [Accesat 10.08.2019] Disponibil: http://www.-cna.md/public/files/Suport-de-curs-licenta-red1111169e92e.pdf
7. TIPA, I. *Integritatea funționarilor publici și a demintarilor în exercitarea funcției publice sau a mandatului, după caz.* Studiu conform contractului de grant AO CREDO. Îmbunătățirea cadrului legislativ și a practicii juridice. Chișinău 2015, pp. 30-35.
8. PROHNIȚCHI, E., KALUGHIN, M., PÎRVAN, V. *Consolidarea sistemului de integritate din Republica Moldova*. Chișinău, 2017 [Accesat 10.08.2019] Disponibil: http://ipp.md/2017-10/consolidarea-sistemului-de-integritate-din-republica-moldova/